

Poczucie bezpieczeństwa i narażenie na przestępstwa w odczuciu Polaków

Wyniki z ilościowego badania pilotażowego

W dniach od 1 do 18 października 2020 roku na zlecenie Stowarzyszenia Absolwentów Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadzono ilościowe badanie pilotażowe w ramach projektu „*Stworzenie uniwersalnej i standaryzowanej metodologii pomiaru zjawisk związanych z przestępczością, badanie tych zjawisk oraz szerzenie świadomości społecznej*” sfinansowanego ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. Fazę terenową badania przeprowadzono na próbie N=420 wywiadów (docelowo zakładano realizację N=400), a pomiar został wykonany docelową metodą badawczą, tj. CATI (wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo).

Poczucie zagrożenia wybranymi rodzajami przestępstw w odczuciu Polaków

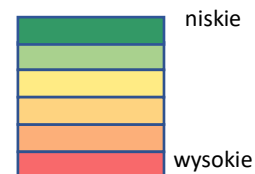
W ramach badania przeanalizowano wpływ miejsca oraz pory dnia/nocy na poczucie bezpieczeństwa respondentów. Przedmiotem analizy było sprawdzenie na ile respondenci czują się zagrożeni przestępstwem gwałtu, kradzieży oraz pobicia i rozboju w różnych miejscach oraz o różnej porze dnia i nocy. Zadane respondentom pytanie brzmiało: *O jakiej porze dnia w okolicy, w której Pan/i mieszka, jest największa szansa na padnięcie ofiarą przestępstwa?* Następnie ankieterzy dopytywali o rodzaj przestępstwa i miejsce. Generalnym wnioskiem analizy jest fakt, że respondenci czują się zdecydowanie bardziej zagrożeni nocą niż dniem. W dużej mierze ten fakt można powiązać z uwarunkowaniami biologicznymi i cyklem dobowym.

Gwałt

Obawa przed gwałtem jest zdaniem badanych mocno związana z porą dnia, percepcja zagrożenia jest najwyższa wczesną i późną nocą. Ocena zagrożenia gwałtem w czasie dnia jest zdecydowanie niższa niż ocena zagrożenia kradzieżą czy pobiciem i rozbojem o tej samej porze dnia. W czasie dnia w większości miejsc respondenci czują się względnie bezpiecznie, wyjątek stanowi jedynie transport dalekobieżny (pociąg, PKS), który bez względu na porę oceniany jest jako miejsce bardziej ryzykowne. Respondenci wskazali, że komunikacja miejska, centrum miasta oraz najbliższa okolica są miejscami, w których w trakcie dnia nie są narażeni na przestępstwo gwałtu. Z drugiej strony, percepcja bezpieczeństwa tych miejsc diametralnie się zmienia z nastaniem nocy. Centrum miasta, bezpieczne w trakcie dnia, późną nocą staje się jednym z bardziej niebezpiecznych obszarów. Zdaniem

respondentów miejscami o największym narażeniu na gwałt są parki i skwery, obce dzielnice oraz wspomniany wcześniej transport dalekobieżny. Każde z tych miejsc zyskuje wysoką ocenę ryzyka późną nocą.

GWAŁT (największe narażenie na przestępstwo w określonych porach i miejscach)								
	Rano (06:01-09:00)	Przed południem (09:01-12:00)	Wczesnym popołudniem (12:01-15:00)	Późnym popołudniem (15:01-18:00)	Wieczorem (18:01-21:00)	Wczesną nocą (21:01-00:00)	Późną nocą (00:01-03:00)	Przed świtem (03:01-06:00)
komunikacja miejska	1,3	1,6	1,3	2,8	9,1	22,9	33,9	13,5
park, skwer	4,7	4,4	3,4	5,0	21,0	42,6	47,3	19,4
centrum miasta	1,3	1,9	0,6	2,2	11,3	29,2	42,0	15,4
miejsce pracy	4,4	5,3	4,7	5,6	4,4	6,9	9,1	4,4
własna dzielnica/miejsce zamieszkania	1,6	1,3	1,3	2,2	10,0	28,8	35,4	13,2
obca dzielnica/miasto	3,8	3,4	3,1	4,1	19,1	38,6	46,1	18,5
transport dalekobieżny (pociąg, PKS)	6,6	6,9	6,6	6,9	16,3	31,7	44,8	23,2
Ogółem	23,5	24,8	21,0	28,8	91,2	200,6	258,6	107,5

Pobicie i rozbój

Pobicie i rozbój, podobnie jak ma to miejsce w przypadku analizy percepcji zagrożenia gwałtem, jest zdaniem respondentów bardziej prawdopodobny w nocy niż w ciągu dnia. Miejsce jest mniej istotnym aspektem, aczkolwiek też widać pewne różnice pomiędzy oceną bezpieczeństwa w różnych miejscach. Zdaniem respondentów najbardziej bezpiecznymi miejscami jest własna dzielnica, czy też miejsce zamieszkania, miejsce pracy oraz komunikacja miejska. Niemniej jednak późną nocą wszystkie analizowane miejsca (za wyjątkiem miejsca pracy) są oceniane jako mocno zagrożone pobicie i rozbojem.

POBICIE I ROZBÓJ (największe narażenie na przestępstwo w określonych porach i miejscach)								
	Rano (06:01-09:00)	Przed południem (09:01-12:00)	Wczesnym popołudniem (12:01-15:00)	Późnym popołudniem (15:01-18:00)	Wieczorem (18:01-21:00)	Wczesną nocą (21:01-00:00)	Późną nocą (00:01-03:00)	Przed świtem (03:01-06:00)
komunikacja miejska	5,0	4,1	4,1	5,6	21,6	34,5	37,3	13,8
park, skwer	4,1	4,1	4,4	7,5	28,5	41,7	39,8	15,7
centrum miasta	7,8	7,8	8,5	12,2	23,8	37,0	45,1	17,2
miejsce pracy	3,4	4,1	3,4	6,0	6,0	6,0	6,6	4,4
własna dzielnica/miejsce zamieszkania	2,5	2,5	3,1	4,4	16,3	29,8	31,3	12,5
obca dzielnica/miasto	6,3	6,0	6,0	9,1	25,1	39,5	44,2	15,0
transport dalekobieżny (pociąg, PKS)	12,5	11,9	11,6	13,5	24,5	35,7	46,4	28,2
Ogółem	41,7	40,4	41,1	58,3	145,8	224,1	250,8	106,9

Kradzież

W przeciwieństwie do dwóch wcześniej analizowanych rodzajów przestępstw, zdaniem respondentów na kradzież jesteśmy narażeni bez względu na porę dnia. Odczuwalny poziom narażenia na kradzież jest także zdecydowanie wyższy niż poziom narażenia na pozostałe analizowane przestępstwa. Bez względu na porę dnia, komunikacja miejska postrzegana jest jako miejsce, gdzie jesteśmy mocno narażeni na kradzieże, co może być związane z działalnością kieszonkowców. Potwierdza to fakt, że też największe wartości (42,0 oraz 51,1) wskaźnik w komunikacji miejskiej osiągnął w godzinach porannych (6-9 rano) oraz późnym popołudniem (15-18), czyli w tzw. godzinach szczytu, kiedy najwięcej osób podróżuje komunikacją publiczną.

Najbardziej bezpiecznym miejscem w odczuciu respondentów jest miejsce pracy, gdzie w zasadzie czujemy się bezpieczni. Jednak nawet w przypadku miejsca pracy, poczucie, że możemy zostać okradzeni jest zdecydowanie wyższe niż poczucie narażenia na pobicie czy gwałt (wskaźnik w przypadku tych dwóch przestępstw nie przekracza wartości 6,0, a dla kradzieży osiąga wartość nawet 13,5, czyli ponad dwa razy więcej).

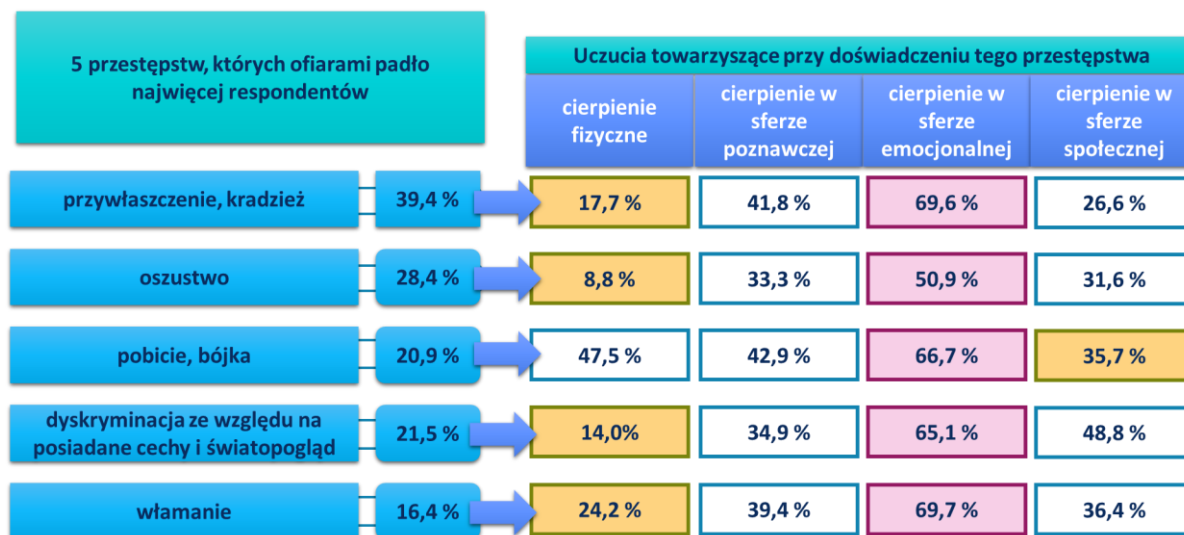
KRADZIEŻ (największe narażenie na przestępstwo w określonych porach i miejscach)								
	Rano (06:01-09:00)	Przed południem (09:01-12:00)	Wczesnym popołudniem (12:01-15:00)	Późnym popołudniem (15:01-18:00)	Wieczorem (18:01-21:00)	Wczesną nocą (21:01-00:00)	Późną nocą (00:01-03:00)	Przed świtem (03:01-06:00)
komunikacja miejska	42,0	34,8	36,1	51,1	38,6	36,4	36,1	29,5
park, skwer	21,9	22,6	22,9	29,2	40,4	42,0	36,4	22,3
centrum miasta	27,6	27,9	32,0	36,7	38,2	43,3	40,4	27,6
miejsce pracy	9,4	12,5	13,5	12,5	8,5	10,0	9,1	6,6
własna dzielnica/miejsce zamieszkania	14,1	15,7	15,7	16,9	23,2	34,2	35,1	21,9
obca dzielnica/miasto	20,7	22,9	21,3	26,3	32,3	39,8	42,0	24,8
transport dalekobieżny (pociąg, PKS)	24,1	24,5	23,8	27,9	33,9	46,1	53,0	35,7
Ogółem	159,9	160,8	165,2	200,6	215,0	251,7	252,0	168,3

Wiktymizacja – doświadczenie przestępstwa i odczucia z tym związane

Kolejnym ciekawym aspektem, który został zmierzony w toku badania był poziom doświadczania pewnych rodzajów przestępstw w populacji. Innymi słowy, zmierzono jaki odsetek Polaków padł ofiarą takich przestępstw. W następnej kolejności, tych respondentów, którzy przyznali się do bycia ofiarą zapytano o odczucia z tym związane. Zadane pytanie brzmiały literalnie: *Proszę powiedzieć, czy kiedykolwiek padł(a) Pan(i) ofiarą przestępstwa? Będę teraz wymieniać poszczególne*

rodzaje przestępstw. oraz Proszę określić, jakie odczucia towarzyszyły Panu/i przy doświadczeniu [rodzaj przestępstwa]. Będę teraz wymienić poszczególne stany emocjonalne i fizyczne.

Poniższy wykres prezentuje z jednej strony odsetki wskazań doświadczenia poszczególnych rodzajów przestępstw w populacji, a z drugiej częstotliwość towarzyszących tym przestępstwom stanów emocjonalnych i fizycznych ofiar.

Można zatem stwierdzić, że najczęstszym deklarowanym rodzajem przestępstwa, którego doświadczyli respondenci jest przywłaszczenie mienia. Dwóch na pięciu badanych przyznało się, że padło ofiarą kradzieży. Doświadczeniu temu najczęściej towarzyszyło cierpienie w sferze emocjonalnej (blisko 70% badanych wskazało te odczucia), czyli np. takie uczucia jak strach, wstrząs, gniew, bezradność, upokorzenie czy rozpacz. Na cierpienie fizyczne wskazywał relatywnie mały odsetek ofiar (co piąta). Stosunkowo często (powyżej 40%) wskazało na cierpienie w sferze poznawczej. Do tej kategorii zaliczane były takie objawy jak: obawa przed tym co ludzie pomyślą, przed obwinianiem, niezrozumienie dlaczego to się przydarzyło właśnie mnie, dezorientacja itp. Z kolei mniej więcej co czwarta ofiara kradzieży odczuwała cierpienie w sferze społecznej. W tej kategorii cierpienia mieszczą się symptomy takie jak: strach przed byciem samemu, trudność w zaufaniu innym, albo z drugiej strony obawa przed byciem wśród innych ludzi, strach przed wyjściem z domu.

Drugim najpopularniejszym przestępstwem, które ofiarą padło blisko 30% badanych było oszustwo. W tym wypadku podobnie jak w przypadku kradzieży, najczęściej towarzyszyło cierpienie w sferze emocjonalnej, a w zdecydowanie najmniejszym stopniu w sferze fizycznej. Nieco większy odsetek poszkodowanych (blisko 1/3) niż w sytuacji kradzieży, wskazywał na cierpienie w sferze społecznej. Niewątpliwie tego typu doświadczenie wpływa na relacje międzyludzkie i zdolność do zaufania innym osobom.

Co piąty badany (21%) padł ofiarą pobicia. W tym wypadku również cierpienie w sferze emocjonalnej dominowało, ale cierpienie w sferze fizycznej miało drugi największy odsetek wskazań (blisko 50%). Również relatywnie wysokie były wskazania na cierpienie w sferze poznawczej i społecznej. Na podobnie wysokim poziomie respondenci doświadczyli dyskryminacji ze względu na posiadane cechy bądź światopogląd. W tym wypadku wyżej niż w innych rodzajach przestępstw plasuje się cierpienie w sferze społecznej (blisko 50% wskazań). Na pewno mają tutaj miejsce takie symptomy jak strach przed wyjściem z domu czy obawa przed byciem wśród obcych ludzi.

Najbardziej z tych pięciu przestępstw Polacy doświadczałam włamania (ok 16% się do tego przyznało). Również i w tym przypadku cierpienie w sferze emocjonalnej było najczęściej wskazywane. Można zatem stwierdzić, że niezależnie od charakteru przestępstwa uczucia takie jak strach, wstrząs, gniew, bezradność, upokorzenie czy rozpacz towarzyszą poszkodowanym najczęściej. Nawet w przypadku przestępstw o charakterze fizycznym (np. pobicie) uszczerbek emocjonalny zdaje się być większy. Nie można jednak pomijać także cierpienia o charakterze poznawczym, które na porównywalnym poziomie (przynajmniej 1/3) występuje bez względu na typ przestępstwa. Nieco rzadziej doświadczane i w tym wypadku bardziej zależne od typu przestępstwa jest cierpienie w sferze społecznej, które też niewątpliwie przekłada się na relacje międzyludzkie i funkcjonowanie całego społeczeństwa.

